

Andrea Baotić-Rustanbegović
povjesničarka umjetnosti

Skulptura u Bosni i Hercegovini za vrijeme austrougarske uprave 1878.-1918.

doktorska disertacija

mentorica: dr. sc. Irena Kraševac, znan. savj.

Disertacija je obranjena 12. travnja 2018. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, pred povjerenstvom: dr. sc. Dragan Damjanović, izv. prof. (predsjednik) dr. sc. Frano Dulibić, red. prof. dr. sc. Ivana Mance, viša znan. sur.

SAŽETAK

U disertaciji je obrađena tema skulpture u Bosni i Hercegovini između 1878. i 1918. godine. Tijekom navedenog razdoblja zemlja je bila pod austrougarskom upravom te je bila izložena jačem prodiranju kulturnih stečevina zapadnoeuropskog civilizacijskog kruga. Među likovnim umjetnostima skulptura je zauzimala posebno mjesto jer je kao umjetnička forma za višestoljetne vladavine Osmanlija bila gotovo zamrla, da bi s dolaskom nove uprave u Bosni i Hercegovini zadobila novi značaj te širu primjenu.

Osnovni motiv za obradu navedene teme bila je činjenica da ista nije bila temeljito istražena i obrađena u povijesnumjetničkoj historiografiji. Cilj rada je stoga bio dati sustavan i znanstveno utemeljen prikaz skulpture u Bosni i Hercegovini s konca 19. i početka 20. stoljeća. Na osnovi postojeće i istražene građe skulptura je u radu klasificirana i analizirana unutar tipoloških kategorija sakralne, arhitektonske, spomeničke i skulpture prikazivane na izložbama. Pored samih umjetnina, značajan segment obrađene građe činili su primarni i sekundarni izvori poput arhivskih dokumenata, periodike, kataloga izložaba i reprodukcija skulptura. Među njima

su najznačajniji pohranjeni u Arhivu Bosne i Hercegovine, Zemaljskom Muzeju, Umjetničkoj galeriji BiH, potom u samostanskim i župnim arhivima Vrhbosanske nadbiskupije, a vrijedan izvor činio je i arhiv drvorezbarske radionice Ferdinanda Stuflessera u St. Ulrichu u Tirolu.

U radu se došlo do zaključaka da su pojava i širenje skulpture u Bosni i Hercegovini bili izravno uvjetovani nizom političkih, kulturnih i materijalnih čimbenika. Skulptura se najprije pojavila u zdanjima katoličke provenijencije i na pročeljima arhitektonskih zdanja različite namjene, potom na spomenicima na javnom prostoru, a onda i na umjetničkim izložbama. Pored kulturne i dekorativne uloge koju je imala, skulptura je nakon aneksije zemlje 1908. godine služila i za iskazivanje nacionalnih ideja te glorificiranje cara Franje Josipa i dinastije Habsburg. Zbog nedostatka domaćih kipara, skulptura je dopremana iz Beča, Tirola i Hrvatske, a otkriveno je da je preko četrdeset različitih umjetnika, drvorezbara i kiparskih radionica sudjelovalo u njezinoj izradi. Pokazano je da skulptura ipak nije uvijek bila djelom "serijske proizvodnje" te je u pojedinim slučajevima predstavljala i prava autorska djela od kojih su neka čak nastala na domaćem tlu. U stilskom pogledu ta su djela u najvećoj mjeri bila obilježena elementima historicizma, dok su u manjoj mjeri nosila odlike secesije te početaka moderne umjetnosti. Premda su potrebe za skulpturom u Bosni i Hercegovini bile stvorene u razdoblju između 1878. i 1918. godine, zbog izostanka organizirane institucionalne i šire društveno-ekonomske strukture, nisu bile stvorene i pretpostavke za njezin razvoj. U konačnici, u disertaciji je pokazano da je skulptura imala ishodišta u umjetničkim središtima Monarhije te je jasno svjedočila o kulturnim kretanjima koja su zahvatila Bosnu i Hercegovinu u vrijeme austrougarske uprave. x